

Møte tirsdag den 23. mars, kl. 12President: **Berit Brørby**

Dagsorden (nr. 23):

1. Innstilling frå sosialkomiteen om lov om endringar i genteknologiloven (kloning av dyr) (Innst. O. nr. 58 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 84 (2002-2003))
2. Innstilling frå sosialkomiteen om lov om endring i lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse (Innst. O. nr. 55 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 21 (2003-2004))
3. Referat

Statsråd Dagfinn Høybråten overbrakte 7 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Ranveig Frøiland (A): Eg vil foreslå Oddbjørg Ausdal Starrfelt.

Presidenten: Oddbjørg Ausdal Starrfelt er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Oddbjørg Ausdal Starrfelt anses enstemmig valgt som settepresident for Odelstingets møte i dag.

Sak nr. 1

Innstilling frå sosialkomiteen om lov om endringar i genteknologiloven (kloning av dyr) (Innst. O. nr. 58 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 84 (2002-2003))

Presidenten: Etter ønske fra sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 20 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppen:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Venstre 5 minutter og Kystpartiet 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Ola D. Gløtvold (Sp) [12:01:39] (ordfører for sa-

ken): Dette er en relativt vanskelig sak, og det er en sak som har en ganske lang historie i Stortinget. Stortinget gjorde følgende vedtak 7. mars 1997:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av genteknologiloven som innebærer at forsøk med kloning av dyr og høyerestående organismer blir forbudt.»

Dette hadde bl.a. sitt utgangspunkt i den tids diskusjon om kloning av sauene Dolly, og om hvordan dette ville kunne overføres til kloning av mennesker. Så fremmet det daværende Sosial- og helsedepartementet en odelstingsproposisjon 30. mai samme år. Den ble liggende over til nytt storting, der en fikk en ny proposisjon, og denne ble vedtatt i Odelstinget 23. februar 1998.

I tråd med det som da var debatten, la Miljøverndepartementet 9. februar 1999 fram et høringsbrev med forslag til lovforbud mot kloning av dyr, med en endring i genteknologiloven som tilsvarte dette. Denne ble sendt til 68 høringsinstanser, og responsen har vært relativt stor. Det er 57 høringsinstanser som har gitt direkte svar.

Det er slik at bioteknologiloven omfatter alle typer organismer, unntatt mennesket, og den regulerer genmodifisering som spesifikt fagområde. Genteknologiloven setter krav til etikk i samband med godkjenning av genteknologisk virksomhet.

Det generelle regelverket som ivaretar dyrevernaspektet ved virksomheter med dyr, er dyrevernsloven. Dyrevernsloven § 5 omhandler genteknologiske metoder ved tradisjonelt avlsarbeid, mens § 21 regulerer biologiske forsøk med dyr. Etter dyrevernsloven § 21 kan det etter søknad gis godkjenning til bruk av dyr i forsøksammenheng. Det gis også tillatelse til bruk av dyr i utprøving og testing av farmasøytiske preparater mv., men tillatelsen omfatter ikke framstilling av produksjonsdyr til bruk i medisinsk virksomhet. Hvis det innebærer vesentlig smerte for disse dyrene, vil slik virksomhet være forbudt etter de generelle forbud i loven.

Et flertall i komiteen bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet presiserer at genteknologiloven skal danne den ytre rammen om moderne bioteknologi, der målet er å sikre at moderne bioteknologi blir utnyttet til felles beste og i pakt med de etiske verdier samfunnet vårt bygger på. Loven omfatter ikke teknikker som ikke innebærer framstilling og bruk av genmodifiserte organismer. Loven tar derimot høyde for at nye teknikker som blir nytt til å framstille genmodifiserte organismer, vil være omfattet av loven, jf. merknader i Ot.prp. nr. 8 for 1992-1993 til § 4 bokstav d i loven. Kloning ved bruk av f.eks. ES-celler og kjernetransplantasjon for å framstille genmodifiserte dyr vil derfor være omfattet av genteknologiloven.

Det er et relativt bredt flertall som poengterer at Regjeringen med utgangspunkt i Miljøverndepartementets høringsnotat likevel har åpnet for unntak når det gjelder å gjøre det mulig å bruke kloning av dyr. Arbeiderpartiet sier at de ikke ønsker en forbudslov, de ønsker å åpne for et lovverk som gir mulighetene og ikke baserer seg på forbud. Fremskrittspartiet har noe av den samme tilnær-

mingen i innstillingen. De ønsker heller ikke et lovforbud. Jeg regner med at de respektive partier argumenterer for sine holdninger hver for seg. Men Fremskrittspartiet går også noe videre. De vil også unntaksvis kunne tillate kloning av primater, altså aper og halvaper. SV støtter stort sett Regjeringen med basis i det som er proposisjonens framlegg og argumenter. Og for undertegnede vedkommende: Senterpartiet mener at det er riktig å basere seg på en restriktiv lovpraktisering og lovutforming, og vi går derfor inn for et generelt forbud når det gjelder kloning av dyr – noe jeg vil komme nærmere tilbake til.

Jeg regner også med at de ulike partier vil redegjøre for bakgrunnen for sine standpunkter, bl.a. når det gjelder dette med pliktetisk i forhold til konsekvensetisk begrunnelse.

Et flertall i komiteen bestående av Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet skiller klart mellom de reproduksjonsmetoder som foregår i naturen på naturlig måte, og den kloning som skjer ved kjernetransplantasjon. Dette flertallet peker på at ekstrem styring av naturlige reproduksjonsmetoder også kan føre til uakseptable resultater. Det gjelder bl.a. i forbindelse med rendyrket innavl, som kan gi lyter og sykdomssituasjoner dyr ikke bør utsettes for, samtidig som en får en ensretting når det gjelder artsmangfold.

Kloning ved deling av befruktete egg, såkalt embryo-splitting, er en enkel måte å lage identiske individer på, etter samme metode som ved spontan danning av eneggede tvillinger eller flerlinger i naturen. Disse individene er kunstig skapte tvillinger/flerlinger som er genetisk like. Senterpartiet understreker at embryo-splitting også gir mulighet til å standardisere den genetiske bakgrunnen til forsøksdyr til bruk i forskning, noe som også slås fast i proposisjonen.

Det er noe uenighet om dette, men et flertall, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener at når det gjelder etikk og praksis rundt kloning ved kjernetransplantasjon, altså såkalt somatisk kloning, er det mange negative følger som er kjent ved slik kloning, og også det etiske verdigrunnlaget, som er tuftet på respekt for det enkelte individ også når det gjelder dyr, samt et føre var-prinsipp når det gjelder økologi, miljø og eventuelt helsemessige skader, tilsier at en skal ha et klart forbud mot somatisk kloning av dyr. Men en del av dette flertallet, Høyre, SV, Kristelig Folkeparti, går inn for dispensasjon fra et slikt forbud. Vi i Senterpartiet mener at et forbud bør gjelde all kloning ved bruk av ES-celler og kjernetransplantasjon.

En samlet komite sier at kjernetransplantasjonsteknikk brukt i sammenheng med husdyravl for matvareproduksjon er uakseptabelt. Det samme gjelder bruken av kloningsteknikker på linje med dette for å framstille selskapsdyr og konkurransedyr, som f.eks. hunder og veddeløpshester. Når det gjelder bruk av kjernetransplantasjonsteknikker for å restaurere utrydningstruede dyrearter, har komiteen merket seg at det å bevare biologisk mangfold på denne måten, er omstridt, og man vil derfor ikke støtte at en slik teknikk blir brukt, i hvert fall ikke på

dette tidspunktet. Det er også i tråd med Regjeringens framlegg.

Senterpartiets holdning til denne loven er å praktisere et føre var-prinsipp som gjør at man tar innover seg de usikkerhetsfaktorene og den uvitenheten som råer. Vi mener at på grunn av det økologiske systemet og på grunn av helsemessige konsekvenser på lang sikt for både dyr og mennesker er det viktig å være forsiktig i denne rundten. Og vi mener at Norges Naturvernforbund har et vesentlig poeng når de i sin høringsuttalelse sier bl.a. følgende:

«Selv om Norge ikke kan stanse kloning i andre land, kan et tydelig regelverk for Norge bidra til å utvikle restriktive regelverk også i andre land. Dette er en velkjent effekt innen internasjonal miljøpolitikk.»

Vi tror det er viktig å håndheve et føre var-prinsipp. Vi ser at det er mange interessante forskningsområder som kan utvikles i forhold til kloning av dyr, men vi mener at embryo-splitting er en god måte å tuftes denne forskningen på, på samme måten som et flertall her i Stortinget tidligere har vist til at bruk av adulte stamceller er en god måte å drive forskning på cellenivå og genforskning på. Når det gjelder dette at man ikke har like nok individer, mener vi at det er fullt på høyde med somatisk kloning. Vi vet også at somatisk kloning ikke gir det samme arvematerialet. Vi vet at mitokondrien i eggcellen gir ulike egenskaper i forhold til den som det klonede dyret er klonet fra, og at dette cytoplasmaet utvikler ulike gener og ulike egenskaper.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslag?

Ola D. Gløtvold (Sp) [12:12:01]: Ja, jeg skal få ta opp det forslaget som Senterpartiet står bak, og også informere om at vi vil stemme mot enkelte lovparagrafer.

Presidenten: Representanten Ola D. Gløtvold har tatt opp det forslaget han viste til.

Asmund Kristoffersen (A) [12:12:31]: Regelverket som gjelder genteknologi, er viktig for å hindre misbruk av genteknologien til formål som både er etisk og moralsk uforsvarlige. Det er også viktig å sikre at genteknologiske nyvinninger ved systematisk og kontrollert forskning kan brukes til menneskets beste.

Kloning kan utvikles til et viktig redskap for framtidig forskning på levende organismer, noe som kan øke kunnskapen om og forståelsen av ulike livsformer i naturen. Kloning gjør at en kan standardisere den genetiske bakgrunnen til forsøksdyr. Dette kan ha stor betydning for forskning innenfor helsesektoren, bl.a. for å forstå utviklingstrekk ved sykdom og dermed sikre mulighet for riktig og effektiv behandling. Det gjelder ikke minst ved utprøving av legemidler på genetisk like dyr. Vi vet at riktig legemiddelbruk dessverre ikke er selvsagt, selv i et moderne helsevesen. Vi kjenner til forsøk med klonede griser. Dette er interessant fordi organer til gris samsvarer nokså godt med menneskelige organer og dermed er en mulig kilde til transplantasjoner. Uansett teknikk og

uansett formål med forskning på kloning av dyr er det bred enighet i Norge, og stort sett ellers i verden, om at vi skal ha klare regler og lovverk som hindrer misbruk.

I det foreliggende forslaget er det bred enighet om det faktiske innholdet når det gjelder kloning av dyr. Flertallet, regjeringspartiene, SV og Senterpartiet, går i lovendringen inn for et totalt forbud mot kloning av primater, men gir mulighet til å søke dispensasjon fra et generelt forbud mot kloning på virveldyr og krepsdyr, der dispensasjon bare skal gis for biologisk og medisinsk grunnforskning og for medisinsk virksomhet når formålet med slik virksomhet er å komme fram til nye behandlingsmåter og forebyggende tiltak for mennesker og dyr. Det skal også være en god balanse mellom dyreetiske hensyn og forventet nytte.

Arbeiderpartiet støtter fullt ut det faktiske innholdet i vilkårene for dispensasjonen og er glad for at Regjeringen i sitt forslag, og flertallet i sin innstilling, har tatt hensyn til de innkomne motforestillingene i forhold til det opprinnelige forslaget fra Miljøverndepartementet om totalforbud mot kloning av dyr. Regjeringen og flertallet regulerer dette gjennom en forbudslov med dispensasjonsadgang som åpner for kloning av dyr bl.a. i biologisk og medisinsk grunnforskning eller medisinsk virksomhet.

Arbeiderpartiet mener at en på dette området ville være mer tjent med en lov som aktivt regulerer virksomheten knyttet til kloning av dyr til bestemte formål. Derfor fremmer vi et alternativt forslag som inneholder det faktiske innholdet i dispensasjonsadgangen. Det betyr at vi har forslag til ny tekst i kap. 3a Kloning § 11a, som får tittelen «Tillatelse til kloning av dyr». Vi mener at dette er langt mer logisk også ut fra den holdning Regjeringen og flertallet har til kloning av dyr til bestemte formål.

Vi registrerer at vi ikke får flertall for dette, men ut fra at vi er enig i innholdet, vil vi subsidiært stemme for Regjeringens forslag, som åpner for unntak.

Jeg tar med dette opp forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet.

O d d b j ø r g A u s d a l S t a r r f e l t hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Asmund Kristoffersen har teke opp det forslaget han gjorde greie for.

Beate Heieren Hundhammer (H) [12:16:47]: Regjeringens forslag om endring i genteknologiloven vedrørende kloning av dyr er balansert ved at føre var-prinsippet legges til grunn, samtidig som det blir gjort viktige dispensasjoner for biologisk og medisinsk grunnforskning og for medisinsk virksomhet. Jeg er glad for at et flertall i komiteen støtter Regjeringens forslag til lovendringer.

Når det gjelder kloning av primater, legges det til grunn et totalforbud, mens det innenfor kloning av krepsdyr og virveldyr kan gis dispensasjon fra et generelt forbud. Dispensasjon gis kun når formålet er å komme fram til nye behandlingsformer og forebyggende tiltak for

mennesker og dyr. Flertallet understreker betydningen av at det må være en rimelig balanse mellom dyreetiske hensyn og forventet nytte.

I en slik restriktiv holdning, dog med viktige unntak, ligger en erkjennelse av at dyr, natur og miljø har en egenverdi utover det å være til for menneskeheten. Selv om vi alltid har benyttet oss av naturen og dyr til eget formål, betyr ikke det at vi i en tid med stadig teknologiske og medisinske nyvinninger kan unnlate å sette grenser for hvor langt man kan gå uten å gå på akkord med viktige etiske prinsipper.

Til grunn for en føre var-holdning i disse spørsmål ligger også frykten for å utvikle kloningsteknikker på dyr som kan overføres til mennesker. Selv om det i dag er internasjonal enighet om at det er uakseptabelt med kloning av mennesker, kan det umulig være ønskelig å videreutvikle teknikker som egner seg for dette.

Når det gjelder import av klonede ikke-genmodifiserte dyr, avkom av klonede dyr og produkt av disse, støtter en enstemmig komite med unntak av Senterpartiet Regjeringens linje om at det bør være tillatt. Ikke bare vil noe annet være brudd på internasjonale handelsregler, det er heller ikke noe som tilsier at det vil representere en helse- eller miljøfare. Dessuten vil en slik import komme inn under det samme regelverket som bruk av klonede dyr i genteknologiloven.

Det er regjeringspartiene sammen med SV og Senterpartiet som støtter loven, som tar høyde for den nytte kloning kan være i den medisinske utviklingen, samtidig som den sørger for å dra opp viktige etiske grenser. Dog er Senterpartiet strengere på noen områder.

Når det gjelder Arbeiderpartiet, er jeg glad for at partiet i stor utstrekning deler Regjeringens syn med hensyn til hvilke typer unntak fra loven som skal gis, og hvilke premisser dette skal basere seg på. Jeg registrer imidlertid at Arbeiderpartiet ønsker en reguleringslov framfor en forbudslov, men at de subsidiært vil stemme for Regjeringens forslag og flertallets innstilling.

Når det gjelder Fremskrittspartiet, kan ingen ta fra dem at de bidrar til å gjøre en odelstingsinnstilling til alt annet enn kjedelig lesning. Med frodig språk, i hvert fall til et slikt dokument å være, legges det ut om menneskets plass i naturen på en måte som tillegger andre levende organismer og et helhetlig økosystem liten betydning.

Jeg må også si at jeg blir mektig imponert over hvilken innsikt Fremskrittspartiet må ha i det norske folks syn på problemstillingene proposisjonen omtaler, når de sår så sterk tvil om at Regjeringens forslag er forenlig med det norske folks oppfatning. Da må jeg få lov til å si at jeg er svært usikker på om det norske folk heier fram en politikk som ikke legger føre var-prinsippet til grunn, som åpner opp for kloning av dyr uten at vi vet hvilke konsekvenser det har for natur og miljø, og som tillater kloning av primater.

Bakgrunnen for denne saken var Stortingets ønske om et forbud, først og fremst i frykt for at kloningsteknikken som ble brukt for å framstille Dolly, også kunne brukes til å klonе mennesker. Men denne saken dreier seg også om hvordan vi kan bruke ulike kloningsteknikker på en-

kelte levende organismer for å fremme forskning og medisinsk utvikling til gode både for mennesker og for andre dyr. Imidlertid er dette en sak hvor vi må ile langsomt. Ingen er tjent med at forhastede beslutninger tas, beslutninger som vi ikke er trygge på konsekvensene av. Det kan i neste omgang føre til en situasjon for mennesker, dyr og miljø som er det motsatte av hva vi ønsker å oppnå med de dispensasjoner vi i dag vedtar.

John I. Alvheim (FrP) [12:21:46] (komiteens leder):

Også i den foreliggende proposisjon og i innstillingen fortsetter dessverre denne regjeringen bestrebelsene på å etablere verdens strengeste lovverk for alt som har å gjøre med genetikk og bioteknologi, uten å kunne dokumentere at Norge har behov for strengere lover enn andre land, og uten å kunne påberope seg et verdigrunnlag som det ikke er bred enighet om i det norske folk.

Det er positivt at nær sagt samtlige høringsinstanser på fagfeltet gikk imot Regjeringens høringsutkast, hvor det var lagt ned totalforbud mot kloning av virveldyr. Og det er selvfølgelig sett fra mitt ståsted positivt at helseministeren har lyttet til de meget sterke argumenter som forelå fra en rekke faglige instanser, og at lovproposisjonen i dag gir dispensasjon for kloning av virveldyr på visse premisser.

Loven er imidlertid en forbudslov som burde være helt unødvendig, og som neppe tilfredsstillende andre enn dem som har sett det som sin livsoppgave å redusere muligheten for norske forskere og norske borgere til å få del i den meget raske medisinsk-tekniske utviklingen som skjer innenfor bioteknologien.

Etter min mening burde faktisk Stortinget nå vurdere om landet er tjent med en lovgivning på dette felt der det primære er forbud mot virksomhet som kan hjelpe syke mennesker og redde liv, og hvor det er opp til den til enhver tid sittende regjering å tillate eller avslå unntak fra forbudene.

Også i denne proposisjonen finner en igjen en mistenkeliggjøring av forskningsmiljøene som etter min mening er totalt ubegrunnet. Kontroll med forskningen burde vi overlate til de forskningsetiske komiteer som er oppnevnt og har dette som oppgave, i stedet for å lovregulere så i detalj som Norge har gjort og synes å fortsette å gjøre også i denne saken.

Det er grunn til å sette spørsmålsteget ved om det verdigrunnlag dette lovutkastet bygger på, virkelig har allmenn støtte i det norske folk. Jeg viser i denne sammenheng til debatten i 2003 i forbindelse med bioteknologiloven, hvor det etter mitt skjønn tydelig gikk frem at Regjeringens verdigrunnlag i den saken ikke hadde allmenn støtte i den norske befolkning – som da også førte til at loven ikke kan settes i kraft før det foreligger forskrifter til loven som Stortinget skal godkjenne.

I vurderingen av menneskets verdi og dyrets verdi må en kunne tolke all teknologisk og medisinsk forskning og praksis slik at hensynet til mennesket har gått foran hensynet til dyr. Det betyr imidlertid ikke at vi ikke skal ha en forsvarlig og god dyrehelse, hvor også dyrenes verdi blir respektert så langt det rekker. Over et betydelig an-

tall år har den medisinske forskningen måttet bruke dyr, og den bruker det fortsatt. Slike forsøk med dyr blir selvfølgelig gjort så hensynsfullt som mulig for dyrene, men når det gjelder prioriteringen mellom dyrehelse og nødvendig medisinsk forskning for å redde menneskeliv, har alltid menneskets interesser i forskningsøyemed vært utslagsgivende – og slik må det etter mitt skjønn fortsatt være.

Lovregulering på dette felt må etter min mening sikre at det norske folk har lett tilgjengelighet til utforskede medisinske landevinninger som kan redde liv og forebygge sykdom. Forskningen og frembringelsen av slike nye landevinninger bør også de norske forskningsmiljøene og de norske klinikerne få være deltakere i.

Regjeringen understreker i proposisjonen at vi må ha respekt for alt liv og for skaperverket i seg selv. Ingen er vel uenig i det. Dette kan imidlertid ikke tas bokstavelig. Å tukle med skaperverket, hjelpe skaperverket, gjør vi daglig og har gjort i svært lang tid. Innen skaperverket finnes menneskelig sykdom og lidelse som samfunnet har grepet inn mot i all tid og selvfølgelig også fortsatt må gjøre – og her kommer forskning inn som et viktig virkemiddel. Jeg vil i denne sammenheng påpeke at vi må tilrettelegge bedre gjennom vår lovgivning på det medisinske området, eksempelvis innen gen- og bioteknologien, for å gjøre det lettere å forebygge sykdom.

Genetisk like individer er en del av naturens orden. Hver 40. fødsel er en tvillingfødsel, og ca. en tredjedel av disse tvillingene er eneggede. Det er ingen uenighet, verken i Norge eller i andre land i verden, om at det ikke skal være tillatt å kopiere – klonere – mennesker, men når det gjelder kloning av dyr, må man legge andre betraktningmåter til grunn, også med hensyn til konsekvensene. Her må det være nytteeffekten for mennesker av å forebygge og helbrede sykdom som må være avgjørende for hvorvidt kloning i ulike sammenhenger skal tillates og benyttes.

På verdensbasis, og også i Norge, er det fortsatt stor mangel på organer. Det har over flere år vært forsket intenst i utlandet på muligheten for å transplantere dyreorgan til mennesket, og man er kommet ganske langt. Den fasen man nå er inne i, er å forsikre seg om at uønskede dyresykdommer ikke overføres til mennesket ved transplantasjon. Fremskrittspartiet er som kjent også positivt til transplantasjon av dyreorgan til mennesket når dette kan betraktes som sikkert nok i forhold til overføring av sykdom.

Når det gjelder kloning av dyr til husdyrhold, er Fremskrittspartiet noe usikker og vil i denne sammenheng følge lovforslaget. Men Fremskrittspartiet vil ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at å klonere husdyr med spesielle egenskaper for kjøttproduksjon kan være et positivt formål med tanke på den tredje verden hvor matvaremankoen er ganske alvorlig.

Kloning av dyr for å produsere medisiner tror jeg er lite kontroversielt. Dette har vi allerede gjort, og kommer vel til å gjøre det i større målestokk i tiden fremover. Klonede dyr til medisinproduksjon vil ha god helse og god livskvalitet og få et like langt liv som dyr som produ-

seres for slakt, ja kanskje mye lengre ifølge forskningen. Slike biogeneratorer kan bli viktige i fremtidens medisinproduksjon, og dette må den norske lovgivning også stille seg positivt til, ellers blir vi akterutseilt også på dette felt.

I lovforslaget er det et totalforbud mot kloning av primater. Fremskrittspartiet er ikke enig i dette. Det bør derfor være dispensasjon for kloning av primater når dette vil ha avgjørende betydning for medisinsk forskning.

Nevrofysiologisk forskning, herunder hukommelsesforskning, ligger på et meget høyt nivå i Norge, har jeg latt meg fortelle. Norske forskere er på internasjonalt nivå og langt fremme. Jeg er også kjent med det som nylig er avdekket i en rapport om primater i forhold til hiv/aids, hvor det er dokumentert at disse dyrene ikke får sykdommen aids. Det skal skyldes at disse primatene produserer et protein som uskadeliggjør hivviruset. Dette må for fagfolk være et meget interessant felt å se nærmere på. Derfor mener vi i Fremskrittspartiet at det bør åpnes for forskning på og kloning av primater der hvor dette synes svært aktuelt og positivt, men det skal være strenge kriterier for slik tillatelse.

Vi må – til slutt – heller ikke i denne sammenheng lage lovforbud som utelukker forskning som også ligger et stykke frem i tid. Førre var-prinsippet kan være bra i mange sammenhenger, men vi har jo allerede i disse dager opplevd at førre var-prinsippet i bioteknologiloven har laget problemer for enkeltmennesker som vi nå i etterkant blir nødt til å løse.

Jeg tar opp vårt forslag i innstillingen. Hvis det eventuelt skulle bli nedstemt, vil vi stemme subsidiært for innstillingen.

Presidenten: Representanten John I. Alvheim har teke opp det forslaget han gjorde greie for.

Olav Gunnar Ballo (SV) [12:31:19]: SV støtter Regjeringens lovframlegg med utgangspunkt i at generell kloning av dyr vil være forbudt, og at tillatelse til forskning først vil kunne gis etter søknad og dispensasjon med utgangspunkt i strenge faglige kriterier som skal forelegges adekvate fagmiljøer til vurdering, så som de forskningsetiske komiteene og Bioteknologinemnda.

Det er en forutsetning for SV at dyrehelsen er et sentralt punkt i vurderingen av hvorvidt forsøkene vil kunne gjennomføres, og at forsøkene ikke gjennomføres på en måte som kommer i konflikt med alminnelig aksepterte etiske prinsipper for bruk av dyr i forsøk.

SV vil påpeke at ulike forsøk som hver for seg ikke påfører dyrene lidelse, likevel kan ha etiske sider knyttet til konsekvensen av forskningen når metodene som tas i bruk, senere tenkes anvendt enten til dyreavl eller til medisinsk behandling av mennesker. SV forutsetter at metoder som i utgangspunktet er å anse som etisk uakseptable dersom de tas i bruk ved senere dyreavl eller ved medisinsk behandling av mennesker, heller ikke tas i bruk i forskning, med bakgrunn i at forskningen i så fall må antas ikke å ha noen anvendt nytteverdi.

SV ser at konsekvensene av teknikker som har vært tatt i bruk, bør studeres nærmere. Sauen Dolly ble født den 5. juli 1996 ved Roslin Institute i Edinburgh i Storbritannia, og hendelsen var den gang en sensasjon. Sauen ble skapt av DNA tatt fra juret hos en hunnsau og ført inn i en tom eggcelle. Forskerne prøvde den gangen å klonere 276 embryoer. Det var bare ett vellykket resultat, og det var Dolly. Kloningen var et samarbeid mellom instituttet og det lille privateide selskapet PPL Therapeutics Plc. Klonens fødsel ble holdt hemmelig i månedsvis mens skaperne undersøkte sauene nøye. Offentliggjøringen i februar 1997 sendte sjokkbølger gjennom verden. I februar 2003 ble sauene avlivet. Avgjørelsen om å avlive sauene ble tatt etter at en veterinærundersøkelse viste at de hadde en alvorlig lungesykdom. Sauer har normalt en levetid på 11–12 år før den type symptomer dukker opp. Dolly hadde i tillegg utviklet symptomer på gikt. Det man fant ut ved nærmere studier av sauene, var at aldringsprosessen gikk langt fortere enn det den gjorde hos andre sauer, og hos det individet som Dolly var klonet fra. Dette kom som en overraskelse på forskerne. Man så på DNA-strukturen og fant ut at det ikke er slik at et individ som klones, blir identisk med opphavet.

Senere har det blitt klonet en rekke dyr. Det gjelder både kuer, kyllinger, griser og katter – for å ha nevnt noen.

I februar 2002 ble det i Japan offentliggjort en undersøkelse om klonede mus ved National Institute of Infectious Diseases i Tokyo. Der fant man at klonene hadde kortere levetid enn det vanlige mus hadde.

I februar 2003 døde også Australias første klonede sau. Den døde helt uventet etter bare to år og ti måneder. Dødsårsaken var ukjent, og kroppen ble raskt kremert, fordi sauene rett og slett var i ferd med å råtne.

Hvis man tenker seg denne typen teknikker anvendt kommersielt, med utgangspunkt i at teknikken er så ny, vil det bety at man risikerer at arvestoffene blir ført videre, slik at de individene som oppstår etter forutgående kloning i forrige ledd, rett og slett aldri blir raskere. De som tenker seg at dette skulle være anvendt forskning uten at man bruker førre var-prinsippet, og man også tar i bruk teknologien på mennesker, står naturligvis overfor akkurat de samme etiske utfordringene, enten det i teorien er hele mennesket som blir klonet, eller man tar i bruk organer skapt ved den type teknologi og anvender dem på mennesker.

Hvis man tenker framover i retning av xenotransplantasjon, at man altså anvender dyreorganer på mennesker – som i teorien kunne være en aktuell problemstilling også her i Norge – er det for SV i hvert fall åpenbart at førre var-prinsippet skal gjelde. Det ville i ettertid være helt uakseptabelt, og storting og regjering ville med rette bli utsatt for ekstremt sterk kritikk dersom man gjorde dette uten å vite hva man gikk inn i. En av grunnene til at SV kan gå inn på at man gjennomfører helt kontrollerte forsøk ut fra dispensasjonssøknad, er nettopp for å kunne nyttiggjøre seg langsiktige erfaringer før man går videre.

Vi vet at vi senere skal ta stilling til spørsmålet om xenotransplantasjon, men på vegne av SV vil jeg signalisere

re at vår holdning er at føre var-prinsippet er viktig, ut fra rent dyreetiske prinsipper, som jeg har vært inne på. Vi ser av eksemplet Dolly hvordan dyr også kan lide overlast. Aldringsprosesser kan gå raskere. Men det er åpenbart at de prinsippene må gjelde i enda sterkere grad når det gjelder mennesker. Derfor vil vi gå grundig inn i denne typen saker og basere oss på at man ikke forhaster seg, nettopp for å sikre at mennesker beskyttes mot sykdommer vi kanskje i dag ikke kjenner konsekvensene av, enten det skulle være dyresmitte eller det skulle være at de organene man tar i bruk, har en aldringsprosess som går langt raskere enn det de ellers ville ha gjort, hvis det var kjente organer fra andre mennesker som ble benyttet.

Per Steinar Osmundnes (KrF) [12:37:54]: Når kloning har vorte eit omfattande samfunnstema og ein omfattande samfunnsdebatt, er det ikkje minst fordi bruken av denne teknikken reiser ein del vanskelege etiske spørsmål. Kristeleg Folkeparti meiner at grunnlaget for ei positiv vurdering av ny teknologi er humanismen si vektlegging av menneskets evne til fornuftig tenking, saman med den kristne kultur si vektlegging av menneskets eigenverdi og forvaltaroppgåve overfor skaparverket. Respekten for alt liv må vere utgangspunktet vårt i arbeidet med desse spørsmåla.

I motsetning til dyr kan aldri mennesket tilskrivast ein verdi med den grunngevinga at mennesket er tenleg til visse formål. Mennesket har ein verdi i seg sjølv. Det kan difor ikkje akseptierast at menneskelivet vert eit middel for andre menneske. Kvar menneske har ein verdi som er unik i forhold til andre skapningar.

Kloning av dyr har hos mange skapt frykt for illegal overføring av teknikken, slik at han kan brukast til å klonne menneske. Det var også denne frykta som vart avspegla i debattane i Stortinget i 1997 då Stortinget bad Regjeringa fremme forslag til endring av genteknologilova som inneber at forsøk med kloning av dyr og høgtstående organismar vert forbode.

Kristeleg Folkeparti er oppteke av at det må leggjast eit føre var-prinsipp til grunn for bruk av bio- og genteknologi og utviding av verkeområdet i dagens reguleringar på dette området. Ved kloning av dyr inneber eit slikt prinsipp at der det er rimeleg tvil med omsyn til om bruk av kloningsteknikkar kan ha ein mogleg overføringsverdi for utvikling av metodar for reproduktiv kloning av menneske, eller kan ha negative konsekvensar for miljø, menneske og dyrehelse eller andre forhold, må tvilen kome enkeltmennesket, naturen og samfunnet til gode.

Det å reprodusere menneske gjennom manipulering av menneskelege kjønnseller, er ei handling som i seg sjølv må reknast for å vere i strid med rådande etikk i samfunnet.

Teknikkar som kloning brukt på dyr kan også sjåast på som etiske tvilstilfelle, som ei form for manipulering med skaparverket, og må avvisast som etisk uakseptable i seg sjølve. Men dersom bruken av slike teknikkar på dyr i neste omgang kan føre til framsteg innanfor t.d. medisinsk behandling slik at menneskeliv kan reddast, vil det frå Kristeleg Folkeparti si side verke vanskeleg å av-

visje bruken av slik teknologi på dyr på eit reint pliktetisk grunnlag. Når det gjeld dyr, støttar difor Kristeleg Folkeparti Regjeringa sitt syn at det er meir naturleg å sjå saka frå ein konsekvensetisk synsvinkel. Dette kan innebere eit svært restriktivt syn på bruk av kloningsteknikkar, samtidig som ein aksepterer at det kan finnast tilfelle der fordelane etisk sett er større enn ulempene.

Det er eit utbreidd moralsyn i Noreg i dag at det ikkje er prinsipielt gale å bruke dyr ut frå viktige menneskelege omsyn, men det viktige er korleis dyra vert behandla mens dei lever, samtidig som gode formål ikkje på langt nær kan forsvare allslags bruk av dyr.

Kloning av dyr bør difor etter Kristeleg Folkeparti sitt syn regulierast slik at det støttar fullt opp under forbodet mot kloning av menneske, samtidig som det er viktig for samfunnet å gjere seg nytte av det potensialet som kloning av dyr kan innebere for veterinær- og humanmedisinen. Dette er også bakgrunnen for at det vert høve til dispensasjon frå lova etter gitte strenge kriterium, og etter søknad.

Genteknologilova skal danne den ytre ramma om moderne bioteknologi, der målet er å sikre at moderne bioteknologi vert nytta til felles beste og i pakt med dei grunnverdiane som samfunnet vårt byggjer på.

Kristeleg Folkeparti meiner at Regjeringa på ein god måte har klart å vege dei ulike etiske dilemma opp mot kvarandre, og støttar at det vert eit generelt forbod mot kloning av dyr, men at det vert gitt høve for dispensasjon etter gitte kriterium. Kristeleg Folkeparti er glad for at dette også er det som fleirtalet i komiteen støttar.

Statsråd Dagfinn Høybråten [12:41:52]: Stortinget hadde våren 1997 to debatter om kloning. Under den første debatten, 7. mars, gjorde Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringa fremme forslag til endring av genteknologiloven som innebærer at forsøk med kloning av dyr og høyerestående organismer blir forbudt.»

Bakgrunnen for Stortingets ønske om et totalforbud var i første rekke frykten for at kloningsteknikken som ble brukt for å framstille sauen Dolly, kunne brukes til å klonne mennesker. Under den andre debatten, som ble holdt 21. mars 1997, ble det fra flere hold tatt til orde for at dispensasjon for kloning av dyr i enkelttilfeller burde kunne vurderes i samband med utformingen av et regelverk på dette området.

Det har Samarbeidsregjeringa fulgt opp gjennom det foreliggende lovforslaget. Det er to sentrale hensyn som veies opp mot kvarandre i denne proposisjonen. På den ene siden kommer hensynet til helsetjenestens behov for å utvikle behandlingsmåter mot sykdom og forskningens behov for å erverve ny kunnskap om biologiske prosesser. På den andre siden kommer hensynet til dyrevern og miljø og ønsket om å hindre at metodene tas i bruk til å klonne mennesker.

Proposisjonens sentrale problemstilling er på denne bakgrunn i hvilken grad man bør tillate at kloningsteknikkene tas i bruk i Norge. I denne forbindelse reiser for-

(Statsråd Høybråten)

slaget også spørsmål om hvilken formålsbegrensning som vil være hensiktsmessig for det norske samfunnet. Dette spørsmålet er av stor betydning for de norske forskningsmiljøene. De ønsker fortsatt adgang til å benytte kloning for å kunne tilegne seg viktig kunnskap, og for å kunne utvikle metoder og produkter til nytte i human- og veterinærmedisin. Jeg er glad for at det er stor støtte for de faglige premissene Regjeringen har lagt til grunn for regulering av området.

Jeg har respekt for dem som prinsipielt er imot en forbudslov slik det framgår av de alternative forslagene i innstillingen. Imidlertid er jeg opptatt av at det i tråd med Regjeringens føre var-holdning etableres et regelverk som signaliserer at dette er et område der det er viktig for myndighetene å høste mer erfaring før man gir en større åpning for anvendelse av kloningsteknikker på dyr.

Dette er særlig viktig fordi teknikkene kan misbrukes til å klonе mennesker. Jeg legger derfor vekt på at en forhåndskontroll i form av søknad om dispensasjon er vårt beste vern mot misbruk av kloningsteknologi. Ettersom det mangler dokumentasjon på langtidskonsekvenser ved kloning av dyr, maner det også til en viss forsiktighet med hva man på det nåværende tidspunkt bør tillate når det gjelder bruk av teknikkene på dyr. Hensikten med å innføre et generelt forbud med en dispensasjonsadgang er å sikre at kloning av dyr skjer i kontrollerte former og kun innenfor en ramme som er etisk forsvarlig. Jeg konstaterer at det i stor grad er enighet om disse premissene, og at den uenighet som er – særlig i forhold til Arbeiderpartiets forslag – i første rekke er en uenighet om bruk av lovteknikk.

Jeg tror også det er bred enighet om at det er viktig å legge til rette for at norske fagmiljøer kan få mulighet til å utvikle behandlingsmåter som er sentrale i human- og veterinærmedisin. Norsk forskning må derfor ha en rimelig adgang til å klonе dyr. Slik jeg ser det, må det imidlertid også være en viktig samfunnsoppgave på best mulig måte å sikre oss mot misbruk av teknologien. Regelverket bør etter min mening være innrettet slik jeg har foreslått i Ot.prp. nr. 84 for 2002-2003.

La meg så kort kommentere et par utsagn som er falt i debatten.

Representanten Alvheim gav uttrykk for at Stortinget nå måtte vurdere om man er tjent med en slik lovgivning som dette. Ja, det er derfor lovforslaget er kommet til Stortinget. Stortinget har bedt om et forbud. Stortinget har bedt om å få framlagt et forslag. Det har vært en lang og omstendelig prosess fram hit, men det er nå Stortinget vurderer om man er tjent med en slik lovgivning. Og jeg konstaterer at flertallet vil si ja til dette. På den måten tar man også stilling til om man ønsker en lovgivning basert på de grunnleggende etiske og verdimeslige vurderinger som ligger i bunnen her. Jeg vet ikke om noe bedre uttrykk for folkeviljen enn Stortingets behandling av et lovforslag.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Ola D. Gløtvold (Sp) [12:46:26]: I forbindelse med behandling av bioteknologiloven var det et flertall her på Stortinget som sa at Norge bør være et foregangsland og spesialisere seg på forskning og utvikling, bl.a. forskning på adulte stamceller, og unngå en del av de etiske problemer som ellers var.

I innstillingen er det påpekt at man kunne gjøre noe av det samme når det gjelder å finne grunnlag for forskningsmateriale og forsøksdyr i forbindelse med embryosplitting og dyr som er framskaffet etter samme metode som det som naturlig skjer i naturen med eneggede tvillinger eller flerlinger.

Jeg merker meg at regjeringspartiene og SV avviser at dette er en god måte å gjøre det på, men det står vitterlig i proposisjonen. Hvorfor er det slik at man nå tar avstand fra å bruke embryosplitting som det beste utgangspunktet for slik forskning?

Statsråd Dagfinn Høybråten [12:47:53]: Jeg står selvsagt for den proposisjonen jeg har lagt fram for Stortinget. Det generelle spørsmålet som representanten Ola D. Gløtvold tar opp, er prioritering av forskningsressurser til forskning som ikke kommer i konflikt med loven. Jeg mener at Regjeringen nettopp med sin satsing på forskning på adulte stamceller har vist en vilje til å tenke på den måten som representanten Ola D. Gløtvold tar opp, og så er det de årlige budsjetter som avgjør hvordan man i praksis kan få fulgt opp dette.

John I. Alvheim (FrP) [12:48:55]: Innstillingen har totalforbud mot kloning av primater, mens Fremskrittspartiet i innstillingen åpner for unntak på meget restriktive betingelser. Det er, som jeg sa i mitt innlegg, nettopp oppdaget at når primater ikke får aids, synes det å være på grunn av at de produserer et protein, såkalt TRIM5-Alfa, som uskadeliggjør hivviruset. Det betyr etter min mening at primater vil få langt større betydning for forskningen innen bekjempelse av hiv/aids enn hittil. Hiv/aids vet vi alle er verdens største problem når det gjelder sykdom i øyeblikket, og det foregår en intens forskning over hele verden.

Mener helseministeren at det i et slikt perspektiv er riktig ikke å innta i loven et unntak for kloning av primater, når vitenskapen er kommet så langt at man mener man har glede og nytte av det?

Statsråd Dagfinn Høybråten [12:50:12]: La meg først minne representanten Alvheim om at denne saken er lagt fram for Stortinget med utgangspunkt i et anmodningsvedtak som ber om et forbud, og hvor man helt eksplisitt har nevnt høyerestående organismer. Den mest høytstående organisme nest etter mennesket er primater. Derfor har Regjeringen i sitt forslag foreslått den mest restriktive regulering av dette. På en rekke områder vil man kunne vise til en lovende utvikling i forskningen, men man velger allikevel i lovgivningen å sette en grense, og grensen her er først og fremst satt ut fra faren for at denne teknikken kan misbrukes i forhold til mennesker.

Olav Gunnar Ballo (SV) [12:51:38]: Dyreavl har på ulike måter vist at det kan foreligge en fare for at det utvikles sykdom, avhengig av avlsmetoder. Det man har vært engstelig for, er at sykdommene hos dyr eventuelt kan overføres til mennesker. Creutzfeldt-Jakobs sykdom er et eksempel på det. Vi har jo sett hva slags strenge tiltak som må iverksettes innenfor landbruket når slik sykdom oppstår.

Når det gjelder forskning på disse områdene, vil føre var-prinsippet innebære at man skal utvise forsiktighet og være rimelig trygg på de erfaringene man har gjort seg før man tar noe i bruk, eksempelvis anvendt på mennesker. Jeg vil spørre statsråden hva slags inntrykk han sitter med i forhold til utviklingsstrekkene internasjonalt ut fra føre var-betraktninger, med hensyn til eksempelvis xenotransplantasjon og muligheten for å ta i bruk organer anvendt på mennesker. Er det en utvikling som går i retning av at dette raskt vil skje? Eller er det sånn at internasjonale miljøer er forsiktige med utgangspunkt i de farene som kan foreligge for menneskehelsen?

Statsråd Dagfinn Høybråten [12:53:00]: La meg først konstatere at jeg er helt enig i den føre var-tilnærming som SV har gitt uttrykk for både i innstillingen og i debatten her i dag. Den ligger også til grunn for Regjeringens tilnærming på området som har med xenotransplantasjoner å gjøre. Jeg vil komme tilbake til Stortinget med det spørsmålet. Men det er helt åpenbart at utviklingen når det gjelder xenotransplantasjoner, langt fra har gått så raskt som man for noen år siden forutså, og at vi fra norsk side har vært tjent med en tilnærming til det spørsmålet som har vært å ile langsomt og ta føre var som utgangspunkt. Prosessene i de internasjonale fora for å komme fram til internasjonale rammer for en regulering av xenotransplantasjoner har også tatt lengre tid enn det man forutså.

Dette vil jeg som sagt komme tilbake til Stortinget med.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 1.
(Votering, sjå side 384)

Ola D. Gløtvold (Sp) (fra salen): President! Jeg hadde bedt om ordet.

Presidenten: Strek var sett, så vi går vidare til neste sak.

S a k n r . 2

Innstilling frå sosialkomiteen om lov om endring i lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse (Innst. O. nr. 55 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 21 (2003-2004))

Presidenten: Etter ynske frå sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 10 minutt til

Kristeleg Folkepartis gruppe og 5 minutt til kvar av dei andre gruppene.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje vert gjeve anledning til replikkar etter dei enkelte innlegga, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Dette vert sett på som vedteke.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [12:55:19] (ordfører for saken): Kvinnelig kjønnslemlestelse er en betegnelse som brukes om inngrep der større eller mindre deler av kjønnsorganet fjernes. Ofte fjernes hele kjønnsorganet.

En jente ved navn Fatuma Abdi Muhamed forteller at hun har gjennomgått to inngrep:

«Første gang var en «mild» form, men min far overtalte meg til å gjennomføre det mer omfattende inngrepet, fordi ingen mann ville gifte seg med meg hvis jeg var «åpen». «Ingen kjøper en krukke uten lokk» ble han fortalt.»

Fatuma har opplevd mye smerte, og ber nå om hjelp i kampen mot ondet.

Med slike vanvittig håpløse holdninger som denne faren har, er det avgjørende viktig å drive informasjonsarbeid og å skape holdningsendringer i miljøer der kjønnslemlestelse praktiseres. Som utøvende myndighet har vi i tillegg et klart ansvar for å gripe inn og hindre at slike alvorlige overgrep skjer der dialog ikke når fram. I Norge har vi tradisjon for å kjempe for individets rettigheter. Kjønnslemlestelse er et helsefarlig og grovt overgrep mot kvinner og en alvorlig forbrytelse som representerer et grovt brudd på internasjonale menneskerettigheter.

Menneskerettighetskonvensjonene er innarbeidet i norsk lov, og Norge har vedkjent seg sin plikt til å forhindre overgrep mot enkeltindivider, herunder også plikten til å hindre at jenter og kvinner utsettes for omskjæring.

En samlet komite står bak og støtter Regjeringens forslag til lovendring, som innebærer en styrking av tidligere tiltak. Ansatte i barnehager, barnevernet, helsetjenesten, sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trosamfunn vil heretter ha en plikt til å avverge kjønnslemlestelse. Ansatte vil dermed få en langt mer aktiv rolle i kampen mot kjønnslemlestelse, og taushetsplikten skal ikke lenger forhindre at man griper inn for å avverge overgrep.

Det viktige med lovforslaget er ikke å løpe til politiet ved enhver mistanke. Primært skal det jobbes for å avsløre mulige overgrep og invitere berørte parter til dialog og holdningsendring for å avverge at overgrep skjer. Dersom det ikke nytter med dialog, skal lovendringen sikre at vi kan gripe inn for å beskytte kvinner og barn mot overgrep. Vi verken kan eller vil lenger sitte stille og maktesløse og se på at slike umenneskelige overgrep skjer med våre medsøstre.

Regjeringen har allerede iverksatt en handlingsplan med 33 konkrete tiltak mot kjønnslemlestelse. Det nasjonale OK-prosjektet arbeider for å bekjempe slike overgrep, gjennom veiledning til ansatte i ulike deler av hjelpeapparatet og bidrag til kompetanseheving på området. I

løpet av perioden 2001-2004 vil prosjektet få tildelt 15 mill. kr. For ytterligere å styrke det arbeidet som gjøres, ber en samlet komite Regjeringen gjennomgå behandlingstilbudet for kvinner som har vært utsatt for kjønnslemlestelse.

Målsettingen er å etablere et helhetlig behandlingstilbud som sikrer oppfølging både sosialmedisinsk og kirurgisk. Hjelpeapparatets rolle er å gi medisinsk hjelp og veiledning i en vanskelig livssituasjon, ikke å være angivere for politiet. Tilbudet må derfor tilrettelegges slik at kvinnene sjøl frivillig ønsker å kontakte helsevesenet for oppfølgende diagnostikk og behandling. Ved en slik henvendelse skal taushetsplikten fortsatt gjelde, dersom kvinnen sjøl ikke ber om noe annet. For å oppnå tillit hos dem som trenger bistand, og for å unngå at det skal bli vanskelig for hjelpeinstansene å gjøre jobben sin, støtter flertallet, alle med unntak av Fremskrittspartiet, Regjeringen i at taushetsplikten fortsatt skal gjelde der kjønnslemlestelse allerede er foretatt.

Det er viktig at helsetjeneste, skole og andre aktører samarbeider for å nå målet om at ingen jenter skal bli utsatt for denne form for lemlestelse i Norge. Norsk Sykepleierforbund viser i sitt skriv til at det finnes gode lokale eksempler på at slikt samarbeid nytter, og at det i enkelte kommuner er utarbeidet klare retningslinjer og prosedyrer for samhandling dersom et ledd oppdager at noen står i fare for å bli utsatt for kjønnslemlestelse. Vi må nå sørge for at ansatte i hjelpeapparatet landet over får denne nødvendige kompetansen, slik at vi som samfunn kan beskytte den enkelte bedre mot slike alvorlige overgrep.

Asmund Kristoffersen (A) [13:00:53]: Vi vedtar i dag et forslag til endringer i loven om forbud mot kjønnslemlestelse for å sikre et bedre vern for jenter som kan bli rammet av kjønnslemlestelse, ved at det blir foreslått nye forskrifter i loven om plikten til å avverge brudd på loven.

Vi har i Norge hatt en egen lov om forbud mot kjønnslemlestelse siden 1995. Grunnlaget har vært at kjønnslemlestelse av kvinner er et diskriminerende og helsefarlig inngrep mot kvinner og et alvorlig brudd på menneskerettighetene. Dette må vi tydeliggjøre, slik at ingen som bor i Norge, kan være i den minste tvil om at kjønnslemlestelse er totalt uakseptabelt og direkte straffbart for de ansvarlige.

Likevel er det i ulike sammenhenger kommet fram opplysninger om at unge jenter blir utsatt for dette. Lovforandringen må ses på som en intensivering av innsatsen mot kjønnslemlestelse, og Arbeiderpartiet støtter Regjeringens forslag. Hovedgrepet er å forsøke å hindre at kjønnslemlestelse skjer, og at dette er viktigere enn å bevare taushetsplikten om sensitive opplysninger, dvs. en interesseavveining av disse to forhold.

Likevel er det grunn til å understreke, slik det går fram av komiteens innstilling, at lovendringen bare er ett av mange virkemidler i arbeidet mot kjønnslemlestelse, slik også saksordføreren grundig redegjorde for. En må selvsagt vektlegge informasjons- og holdningsarbeid i forhold til de aktuelle miljøer. Derfor må vi absolutt støt-

te opp om arbeidet som både frivillige organisasjoner og helsearbeidere, bl.a. helsesøstrene, gjør. Kontakten mellom aktuelle grupper og disse må videreutvikles.

Forslaget innebærer at yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, helse- og sosialtjenesten, skoler, fritidsordninger og trossamfunn som unnlater, ved anmeldelse eller på annen måte, å søke avverget en kjønnslemlestelse, kan straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år. Dette gjelder bl.a. yrkesgrupper som i særlovgevingen i utgangspunktet er pålagt taushetsplikt. Lovendringen innebærer altså et unntak fra taushetsplikten, og plikt til å melde fra for å avverge kjønnslemlestelse. Men jeg vil understreke at spørsmålet om straff for de nevnte yrkesgrupper definitivt ikke er det sentrale. Det kan være grunn til å anta at dette sjelden eller aldri kommer til anvendelse, nettopp fordi disse yrkesgruppene vil gjøre alt som står i deres makt for å hindre at noe galt vil skje med de unge jentene.

I høringsrunden var det bred enighet om behovet for å fange opp at unge jenter kan stå i fare for å bli utsatt for kjønnslemlestelse. Ulike innspill i prosessen har vist at det kan være ulikt syn på virkemidlene, men behandlingen i komiteen og de avveininger vi alle måtte gjøre, viste at en samlet komite gikk inn for de foreslåtte endringer.

For helsepersonell er taushetsplikten hjemlet i helsepersonelloven, og for en rekke andre grupper er lovhjemlene å finne i forvaltningsloven. Likevel er ikke taushetsplikten absolutt. To sentrale forhold kan oppheve taushetsplikten. Det gjelder der det gis samtykke til å gi opplysninger videre, og der det er lov eller forskriftshjemmel, f.eks. slik det nå legges opp til, når formålet er å avverge kjønnslemlestelse.

Kjønnslemlestelse er en tradisjon i noen kulturer, men er et diskriminerende overgrep, som er uakseptabelt både i Norge og i de aller fleste andre land. Det er også internasjonal enighet om at forbud mot kjønnslemlestelse er omfattet av FNs konvensjon om barnas rettigheter, artikkel 24. Også lovgivningen i de øvrige nordiske land har et entydig forbud mot kjønnslemlestelse, og straffereaksjoner ved lovbrudd.

Taushetsplikten kan også kunne vike når lemlestelse har skjedd og det er behov for nødvendig medisinsk behandling for påførte skader. Også kunnskap om at ei jente er lemlestet, kan indikere at ei yngre søster av jenta kan bli kjønnslemlestet, noe som krever tiltak for å avverge nye kjønnslemlestelser.

B e r i t B r ø r b y hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Harald T. Nesvik (FrP) [13:05:49]: Det er en viktig sak vi nå diskuterer, og det er en samlet komite som står bak forslaget til vedtak fra regjeringspartiene, selv om Fremskrittspartiet ønsker å gå lenger i sitt forslag til vedtak, noe jeg snart vil begrunne.

Det er viktig at vi får satt inn kraftige virkemidler for å avverge kjønnslemlestelse. Vi vet alle sammen at dette er knyttet opp mot enkelte, spesielle miljøer, og da er det

viktig at en samlet komite, og nå forhåpentligvis et samlet odelsting, sender et signal videre om at man har et ansvar for å avverge når man mottar informasjon som tilsier at kjønnslemlestelse skal finne sted.

Det er imidlertid slik at det forslaget som ligger her i dag, nok ikke kommer til å avverge kjønnslemlestelse i framtiden, selv om det er et viktig signal vi sender ut. Derfor har Fremskrittspartiet, for å imøtekomme noen av de problemene som vi ser, fremmet et eget forslag, som går på at man også skal anmelde når man avdekker at kjønnslemlestelse har funnet sted, og at det skal straffes i de tilfellene der man unnlater å informere om at kjønnslemlestelse faktisk har funnet sted. For det kan bli litt meningsløst. La oss sammenlikne med en annen eventuell kriminell handling. Man kan se på det forslaget som ligger her, og dra en parallell til en situasjon der man ser en person som er i ferd med å skyte noen. Man har plikt til å ringe politiet dersom man ser at vedkommende er i ferd med å skyte. Men dersom vedkommende allerede har skutt, skal man bare gå derifra. Da har man ingen plikt til å melde fra.

Jeg tror nok vi burde gått lenger i denne saken dersom vi virkelig skulle få satt en stopper for de umenneskelige overgrepene som blir gjort mot disse unge jentene. Jeg tror at vi ikke blir kvitt problemet med det som vi gjør her i dag. Selv om det er et viktig signal vi sender, tror jeg at praksis kommer til å fortsette. Fremskrittspartiet har flere ganger fremmet forslag både om helseundersøkelser og andre virkemidler for å avdekke denne kriminelle handlingen, for det er faktisk en straffbar, kriminell handling å påføre unge jenter dette overgrepet.

Jeg håper – og virkelig håper – at det vil skje noe i denne saken også i framtiden, for dette er ikke nok. Jeg håper at flertallet i denne sal snart vil se at vi også må innføre straffereaksjon i tilfeller der man avdekker at overgrep har funnet sted, men unnlater å rapportere. Jeg tror at her må taushetsplikten vike også på dette området av hensyn til de barna som skal vokse opp, og som ikke må bli utsatt for dette meget alvorlige overgrepet.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik har tatt opp det forslaget som er inntatt i innstillingen.

Olav Gunnar Ballo (SV) [13:09:25]: SVs utgangspunkt er at kjønnslemlesting er et overgrep, og at man må finne målrettede virkemidler for å hindre at de overgrepene skjer. I det offentlige rom har jeg registrert at noen formulerer seg som om det er grader av kjønnslemlesting, nærmest i retning av at det skulle være en aksept hvis inngrepet var lite. Det er en tilnærming SV overhodet ikke ønsker.

Uansett så skjer dette på kvinner eller barn som i utgangspunktet er friske, og som påføres en varig skade. Det er klart at jo mer omfattende det mutilerende, det ødeleggende, inngrepet er, jo større blir de langsiktige konsekvensene, men det forsvarer selv ikke et mindre inngrep. For SV er det viktig å se på virkemidler som kan ha effekt. Det å ha en plikt til å melde hvis man umiddel-

bart står overfor faren for at et slikt inngrep kan skje, synes vi er helt riktig. Man kan jo da komme i den situasjonen at nettopp ved at man griper inn, finner ikke inngrepet sted der og da, men vi tror at det har et betydelig forebyggende aspekt, fordi de pårørende som skulle sette i verk de tiltakene, vil, dersom det likevel skjer i ettertid, ha fått et kraftig signal, og det vil være lettere å forfølge det strafferettslig. Det er viktig å straffe overgripere når det har skjedd.

Det er samtidig viktig i forhold til helsepersonell å finne virkemidler som gjør at meldeplikten ikke går så langt at de kvinnene som har vært utsatt for overgrep, av frykt for at det meldes, lar være å oppsøke helsevesenet. Her er jo parallellene helt klare i forhold til andre typer overgrep. En kvinne som har vært utsatt for et seksuelt overgrep, skal kunne oppsøke helsevesenet i trygg forvisning om at de opplysningene som legges fram, legges fram i en situasjon med taushetsplikt. Men helsepersonell må naturligvis opptre på en fornuftig måte, søke å støtte kvinnen i at det er fornuftig å anmelde det overgrepet som faktisk har funnet sted, og tilrettelegge for at det kan skje. Men hvis man i enhver henseende og i enhver situasjon og uten omsvøp gikk til anmeldelse uten å være i dialog med dem som var berørt, ville det være overhengende fare for at en rekke kvinner aldri ville oppsøke helsevesenet, eller andre kvinner som har fått sykdom, og som har behov for behandling, men som er livredde for at dette skal føre til eksempelvis anmeldelse av pårørende. Derfor synes vi i SV at det er en god balanse i loven, slik som Regjeringen legger den fram her, nettopp ved at når faren er overhengende, skal man gripe inn der og da, mens man må vektlegge selve behandlingsaspektet i ettertid. Så må man selvfølgelig tilrettelegge for å støtte den kvinnen som har vært utsatt for et overgrep, bidra med nødvendige legeerklæringer og stimulere til at forholdet blir anmeldt. Men det må man gjøre i en felles forståelse med dem det gjelder.

Så har SV tatt til orde for at man bør gjennomgå de behandlingstilbudene som eksisterer, fordi vi tror at det kan være mange steder man ikke har den nødvendige faglige kompetansen til å gi hjelp. Vi har derfor tatt initiativ til følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen om å gjennomgå behandlingstilbudet for kvinner som har vært utsatt for kjønnslemlesting, ut fra målsetningen om et helhetlig behandlingstilbud som sikrer en helhetlig oppfølging så vel sosialmedisinsk som kirurgisk, og som bidrar til at kvinnene selv frivillig ønsker å kontakte helsevesenet for oppfølgende diagnostikk og behandling.»

En samlet komite har sluttet seg til det, og det er vi i SV glad for. Vi synes at i sum har man med den måten komiteen samlet kommer ut på, en offensiv tilnærming. Så må vi gjøre erfaringer underveis og se om det også er tilleggstiltak som bør settes inn, ut fra den felles erkjennelse at dette er en helt uakseptabel atferd overfor kvinner, som selvfølgelig har rett til å beskytte sin kropp, noe enhver skal ha, og som har all mulig grunn til å kreve at samfunnet bidrar med den beskyttelsen som er nødvendig for at overgrep ikke finner sted.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:13:53]: Regjeringen har sagt at den vil forsterke kampen mot kjønnslemlestelse. Dagens odelstingsproposisjon med forslag til en ny bestemmelse i kjønnslemlestelsesloven om plikt til å avverge brudd på loven viser at Regjeringen tar dette på alvor.

Det er et alvorlig problem når nesten 5 000 jenter blir kjønnslemlestet hver dag. De fleste jenter som utsettes for dette, lever i Afrika. Det er anslått at mellom 100 millioner og 130 millioner jenter og kvinner i dag lever med følgene av et slikt inngrep. Noen av disse bor i Norge.

I likhet med resten av partiene på Stortinget kan ikke Kristelig Folkeparti akseptere at kvinner blir krenket på denne måten. Kjønnslemlestelse er en grov krenkelse av barns og kvinners grunnleggende menneskerettigheter. Denne skikken er med på å undertrykke unge jenter. Og hvem kan forestille seg den smerte og lidelse disse overgrepene fører med seg?

Norge er forpliktet på en rekke konvensjoner som omhandler viktige prinsipper som ikke-diskriminering, retten til liv, retten til kroppslig integritet og størst mulig grad av fysisk og mental helse. På denne bakgrunn arbeides det internasjonalt gjennom samarbeid med myndighetene i de land der kjønnslemlestelse praktiseres. Det gis støtte til frivillige organisasjoner som arbeider med problematikken.

Det gjøres mye for å øke kompetansen både i Norge og i aktuelle samarbeidsland. Kristelig Folkeparti tror at dette er spesielt viktig.

Gir vi den nye generasjon foreldre utdanning, vil de lettere forstå hvilke varige skader de påfører sine døtre. Ved økt informasjon og kompetanse vil kvinnene selv bli bevisst at kjønnslemlestelse er et overgrep mot deres menneskeverd.

Det er viktig å forebygge i vårt eget land. Avvergelsesplikten, som vi behandler i dag, er bare ett av 33 konkrete tiltak som Regjeringen har lagt fram i arbeidet mot kjønnslemlestelse. Lovforslaget er en oppfølging av det første tiltaket i en egen handlingsplan.

Kristelig Folkeparti vil, i likhet med resten av komiteen, understreke at kjønnslemlestelse først og fremst bør søkes avverget gjennom holdningsskapende arbeid. Det holdnings- og informasjonsarbeidet mange frivillige organisasjoner driver, rettet inn mot miljøer der kjønnslemlestelse praktiseres, er avgjørende for å bekjempe denne skikken.

Det er viktig at denne dialogen fortsetter på en respektfull måte. Det kan virke støtende dersom det norske samfunn bare viser interesse for tradisjoner som mange synes det er smertefullt og vanskelig å snakke om, samtidig som resten av deres kultur neglisjeres. Familiene kan ha andre problemer, som f.eks. vanskeligheter med å få tak i bolig eller arbeid.

Å bekjempe kjønnslemlestelse handler derfor ikke bare om dette grufulle inngrepet. Det handler også om mer vidtgående utfordringer, som f.eks. god integrering og å forhindre at noen grupper marginaliseres.

Kjønnslemlestelse er straffbart etter norsk lov. Dagens forslag innebærer at yrkesutøvere og ansatte i bar-

nehager, barnevernet, helsetjenesten, sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn får plikt til å avverge kjønnslemlestelse. Plikten skal også gjelde for forstandere og religiøse ledere i trossamfunn. Ansatte eller frivillige i frivillige organisasjoner omfattes ikke av ordningen.

Plikten til å si ifra inntre på bakgrunn av opplysninger en får gjennom sitt arbeid. Og den gjelder uten hensyn til taushetsplikten. Unnlatelse fører til straffesaksjoner. Kristelig Folkeparti støtter dette. Hensynet til å avverge må veie tyngre enn hensynet til taushetsplikten.

Når Kristelig Folkeparti støtter at taushetsplikten ikke skal settes til side etter at en får kjennskap til at slike overgrep har skjedd, er det av hensyn til kvinnen. Det kan være helt avgjørende at kvinnen i en slik situasjon tør ta kontakt med helsetjenesten og få nødvendig helsehjelp.

Dagens lov er med på å gi bedre rettigheter for mange kvinner. Det går sakte framover, men jeg tror at kampen mot kjønnslemlestelse vil lykkes.

Ola D. Gløtvold (Sp) [13:19:12]: La meg innledningsvis si at det nok kunne vært mer interessant å få ordet i den forrige saken, som jeg bad om da, fordi det der var mer uavklarte og ubesvarte spørsmål og kanskje også større uenighet i komiteen, men det er ikke denne presidentens ansvar.

Det er først og fremst grunn til å poengtere den store og brede enigheten som er i komiteen når det gjelder denne saken, jf. Innst. O. nr. 55 for 2003-2004. Vi støtter det foreliggende lovforslaget som innebærer at bestemte yrkesgrupper får en straffesaksjonert plikt til å avverge kjønnslemlestelse. Avvergelsesplikten skal gjelde for ansatte i barnehager, barnevern, helse- og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn. Plikten til å avverge slike handlinger skal gjelde uten hensyn til taushetsplikten. En slik avvergelsesplikt gir et klart signal om at kjønnslemlestelse er svært alvorlig, og at samfunnet har et særlig ansvar for å beskytte kvinner og barn mot slike inngrep.

Samtidig er det grunn til å påpeke at taushetsplikten er avgjørende for å sikre et tillitsforhold mellom ansatte i offentlig forvaltning og privatpersoner. Det offentlige utøvelse av myndighet overfor enkeltpersoner må dessuten forvaltes med varsomhet og respekt for privatsfæren. Det er derfor et viktig prinsipp at sensitiv informasjon om enkeltpersoner ikke skal spres unødvendig mellom f.eks. ulike forvaltningsorgan.

Det er også viktig å understreke at denne lovendringen er ett av mange virkemidler i arbeidet mot kjønnslemlestelse. Andre sentrale virkemidler er informasjons- og holdningsarbeid, kompetanseheving og i det hele tatt generell omsorg og hjelp for de gruppene som her er ut-satt.

En samlet komite viser til at flere frivillige organisasjoner driver holdnings- og informasjonsarbeid i miljøer der kjønnslemlestelse praktiseres. Dette arbeidet er avgjørende for å bekjempe kjønnslemlestelse, og det må være en reell holdningsendring i disse miljøene som kan

gjøre at en får en annen praksis. Komiteen vil understreke at kjønnslemlestelse først og fremst bør søkes avverget gjennom slikt holdningsskapende arbeid.

En samlet komite støtter altså Regjeringens lovframlegg, med en del merknader. Samtidig påpeker en samlet komite behovet for en tett oppfølging av kvinner som allerede er kjønnslemlestet. Vi mener det er behov for en gjennomgang av den samlede kompetansen knyttet til adekvat oppfølging av kvinner som allerede er blitt kjønnslemlestet, både når det gjelder psykososiale tiltak, og når det gjelder kompetanse knyttet til rekonstruktiv kirurgi og behandling. Komiteen mener også det er behov for en gjennomgang av feltet for å sikre en best mulig og en mest mulig helhetlig oppfølging av kvinner som har blitt kjønnslemlestet, der oppfølgingen skjer på en måte som gjør at kvinnene ønsker kontakt med helsevesen og hjelpeapparat, og slik at en kan få en bedring av sin situasjon.

Statsråd Dagfinn Høybråten [13:22:39]: Den lovproposisjon og innstilling Odelstinget behandler i dag, er en oppfølging av Regjeringens handlingsplan mot kjønnslemlestelse. For å sikre et bedre vern for jenter som kan bli rammet av dette, foreslås en ny bestemmelse i kjønnslemlestelsesloven om plikt til å avverge brudd på loven.

Kjønnslemlestelse kan ha vidtrekkende konsekvenser for barns og kvinners helse, både fysisk og psykisk. De helsemessige konsekvensene kan variere sterkt, bl.a. fordi det er ulike typer inngrep som omfattes av begrepet. Felles for dem alle er at det ved inngrepet fjernes en større eller mindre del av det kvinnelige kjønnsorgan. Som helseminister er jeg svært opptatt av at jenter skal slippe å bli utsatt for slike inngrep.

Avvergesplikten i lovforslaget er avgrenset til å gjelde ansatte i barnehager, barnevernet, helse- og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn, dvs. personer som gjennom sitt yrke regelmessig kommer i kontakt med jenter. Dette er personer som i kraft av sitt yrke bør ha de beste forutsetninger for å sette inn relevante tiltak mot kjønnslemlestelse. Det synes rimelig at disse yrkesgruppene har et særlig ansvar for å beskytte jenter mot slike overgrep.

Jeg vil imidlertid understreke at for å forebygge kjønnslemlestelse er det nødvendig at ulike yrkesgrupper, på tvers av sine sektorer, kommuniserer og deler sin kunnskap. Det er derfor helt nødvendig at plikten til å avverge kjønnslemlestelse gjelder uten hensyn til taushetsplikt. Jeg er glad for at sosialkomiteen enstemmig deler Regjeringens syn i dette spørsmålet.

Avvergesplikt er ikke ensbetydende med å anmelde saken til politiet. Dersom det ikke er noen fare for at kjønnslemlestelse vil skje umiddelbart, skal en avverging først søkes gjennomført ved hjelp av informasjon, kunnskap og holdningsendring. Det skal imidlertid ikke være tvil om at ei jente har rett til å slippe å bli kjønnslemlestet eller omskåret. Dersom vedkommende yrkesutøver får kunnskap om at en kjønnslemlestelse, på tross av tiltak, likevel vil skje, eller dette framstår for vedkommende som

mest sannsynlig, skal saken meldes til barnevernet eller politiet, som har virkemidler til å sette inn strakstiltak.

For å kunne bekjempe kjønnslemlestelse er det helt avgjørende at de enkelte ansatte får nødvendig opplæring og veiledning om hva de skal gjøre i dette arbeidet, og jeg vil understreke det ansvar arbeidsgivere og sentrale myndigheter har i forhold til kompetansehevede tiltak. Ikke minst er det viktig at det enkelte arbeidssted har gode rutiner for hvordan slike saker skal håndteres.

Det har vært en del debatt om avvergesplikten bør straffesanksjoneres. Slik jeg ser det, gir mulighet for straff et klart signal til de aktuelle yrkesutøvere om at de ikke kan forholde seg passivt til kunnskap om en forestående kjønnslemlestelse. En avvergesplikt uten straffetrussel vil være en svakere bestemmelse og vil gi signal om at avvergesplikten likevel ikke er så viktig. Jeg har bedt Sosial- og helsedirektoratet om å utarbeide retningslinjer for hvordan aktuelle yrkesgrupper og ansatte kan handle for å oppfylle avvergesplikten. Retningslinjene skal utarbeides i samarbeid med de berørte parter.

Jeg har merket meg at komiteen ber Regjeringen gjennomgå behandlingstilbudet for kvinner som har vært utsatt for kjønnslemlesting, ut fra målsettingen om et helhetlig behandlingstilbud. Det vil jeg følge opp på egnet måte.

Jeg har også merket meg at sosialkomiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer forslag om at de yrkesgrupper som omfattes av avvergesplikten, også skal ha plikt til å rapportere/anmelde en kjønnslemlestelse som allerede har funnet sted. Jeg kan et stykke på vei være enig i at en meldeplikt til politiet i etterkant av en kjønnslemlestelse kan avskrekke noen fra å begå slike lovbrudd.

Slik jeg ser det, vil det imidlertid være en fare for at det skapes vanskeligheter for helsetjenesten dersom en pålegger en anmeldelsesplikt der formålet er å straffe. Det å kunne gjøre unntak fra taushetsplikten kun av straffehensyn er fremmed for helsetjenesten. Innføring av en anmeldelsesplikt kun av straffehensyn vil ikke inngi nødvendig tillit. Vi kan risikere at jenter som har blitt kjønnslemlestet, ikke oppsøker helsetjenesten eller lærere for hjelp, råd og veiledning. På den bakgrunn mener jeg at gode grunner taler for ikke å innføre en slik bestemmelse.

Jeg vil til slutt uttrykke tilfredshet med at sosialkomiteens flertall i sin innstilling har sluttet seg til Regjeringens forslag til endringer i denne loven.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 387)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal votere i sakene nr. 1 og 2.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Asmund Kristoffersen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 2, fra John I. Alvheim på vegne av Framskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra Ola D. Gløtvold på vegne av Senterpartiet

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i genteknologiloven (kloning av dyr)

I

Lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer (genteknologiloven) vert endra slik:

Lova sitt namn skal vere:

Lov om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer *m.m.* (genteknologiloven).

§ 1 første ledd skal lyde:

Denne loven har til formål å sikre at framstilling og bruk av genmodifiserte organismer og framstilling av klonede dyr skjer på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte, i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling og uten helse- og miljømessige skadevirkninger.

§ 2 første ledd andre punktum skal lyde:

Loven gjelder også framstilling av klonede virveldyr og krepsdyr.

§ 2 første ledd noverande andre punktum blir nytt tredje punktum.

§ 2 nytt tredje ledd skal lyde:

Med mindre hensikten er å fremstille et klonet individ, gjelder loven ikke for kloning av gener, celler og vev.

§ 2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Loven gjelder ikke for framstilling av ikke-genmodifiserte klonede dyr som også kan forekomme som resultat av naturlige biologiske prosesser.

§ 4 skal lyde:

Definisjoner

I denne lov menes med:

- a) mikroorganismer: enhver cellulær eller ikke-cellulær mikrobiologisk enhet som er i stand til å formere seg eller til å overføre genetisk materiale
- b) genmodifiserte organismer: mikroorganismer, planter og dyr hvor den genetiske sammensetning er endret ved bruk av gen- eller celledeteknologi
- c) genteknologi: teknikker som innebærer at arvestoff isoleres, karakteriseres, modifiseres og innsettes i levende celler eller virus
- d) celledeteknologi: teknikker for framstilling av levende celler med nye kombinasjoner av genetisk materiale ved fusjon av to eller flere celler

e) klonet dyr: et dyr som har likt eller tilnærmet likt arvemateriale som et annet dyr

f) kloning av dyr: enhver teknikk for framstilling av dyr med likt eller tilnærmet likt arvemateriale.

Overskrifta til kapittel 2 skal lyde:

Innesluttet bruk av genmodifiserte organismer

Overskrifta til kapittel 3 skal lyde:

Utsetting av genmodifiserte organismer

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Nytt kapittel 3 a med §§ 11 a til 11 c skal lyde:

Kap. 3 a. Kloning

§ 11 a. Forbud mot kloning av dyr

Det er forbudt å klonе virveldyr og krepsdyr.

§ 11 b. Dispensasjon

Departementet eller den departementet utpeker, kan etter søknad gi dispensasjon fra forbudet i § 11 a for kloning i biologisk og medisinsk grunnforskning eller medisinsk virksomhet. For dispensasjon for kloning i medisinsk virksomhet er det et vilkår at formålet er å oppnå nye behandlingsmåter og forebyggende tiltak for mennesker og dyr, og at det er en balanse mellom dyreetiske hensyn og forventet nytte.

Dispensasjonsadgangen omfatter ikke kloning av primater.

Søknad om dispensasjon skal inneholde en avveining mellom nytteverdi og de belastninger dyret utsettes for, herunder hensynet til dyrets integritet, instinkter og trivsel. Den som søker om å framstille klonede dyr, skal utrede de alternative metoder som eksisterer og redegjøre for disse i søknaden.

Kongen kan gi forskrift om det nærmere innhold i søknad om dispensasjon.

§ 11 c. Krav til virksomheten

Det skal føres protokoll over virksomhet som drives i medhold av tillatelse etter § 11 b første ledd. Myndighetene kan kreve utlevert opplysninger om kloning i medhold av tillatelse etter § 11 b første ledd til bruk i offentlige registre om kloningsvirksomhet.

Lokalitetene som benyttes til kloning i medhold av tillatelse etter § 11 b første ledd skal være egnet til formålet og utstyrt og innredet for de funksjoner som skal utføres.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere krav til virksomheten, krav til innholdet i plikten til å føre protokoll og krav til opplysninger til bruk i myndighetenes registrering av kloning av dyr.

Presidenten: Presidenten vil her først la votere over forslagene nr. 1, 2 og 3.

Vi starter med forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«I lov om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer skal nytt kap. 3a lyde:

Kap. 3a Kloning

§ 11a Forbud mot kloning av dyr

Det er forbudt å klonere virveldyr og krepsdyr.

§ 11b Forbud mot import av klonede dyr

Det er forbudt å importere klonede virveldyr og krepsdyr.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble mot 4 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I lov om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer skal nytt kap. 3a lyde:

Kap. 3a Kloning

§ 11a Tillatelse til kloning av dyr

Kloning av virveldyr og krepsdyr skal bare skje etter at det er innhentet tillatelse fra departementet eller den departementalt utpekte. Tillatelse kan bare gis til biologisk og medisinsk grunnforskning eller til medisinsk virksomhet der formålet er å oppnå nye behandlingsmåter, diagnostiske prosedyrer og sykdomsforebyggende tiltak for mennesker og dyr. Tillatelse til kloning av primater skal bare unntaksvis gis og da bare til særlig viktig medisinsk forskning.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 61 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.35.05)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«I lov om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer skal nytt kap. 3a lyde:

Kap. 3a Kloning

§ 11a Tillatelse til kloning av dyr

Kloning av virveldyr og krepsdyr kan bare skje etter søknad til departementet eller den departementalt utpeker. For å få tillatelse for kloning i biologisk og medisinsk grunnforskning eller medisinsk virksomhet er det et vilkår at formålet er å oppnå nye behandlingsmåter og forebyggende tiltak for mennesker og dyr, og at det er en balanse mellom dyreetiske hensyn og forventet nytte.

Innvilgelse av søknaden skal basere seg på en avveining mellom nytteverdi og de belastninger dyret utsettes for, herunder hensynet til dyrets integritet, instinkter og trivsel. Den som søker å framstille klonede

dyr, skal utrede de alternative metoder som eksisterer, og redegjøre for disse i søknaden.

Kloning av primater er ikke tillatt.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 47 mot 26 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.35.25)

Presidenten: Når forslagene nå er falt, har Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet varslet at de støtter §§ 11 b og 11 c i komiteens innstilling subsidiært, mens Senterpartiet støtter § 11 a.

Det voteres derfor først over komiteens innstilling til § 11 a. Her skal altså Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet gå imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 42 stemmer for og 26 stemmer mot komiteens innstilling.

(Voteringsutskrift kl. 13.36.09)

Presidenten: Det ser ut som det her er behov for en ørliten stemmeforklaring.

Asmund Kristoffersen (A) [13:36:21]: Her er det slik at når vårt forslag har falt, stemmer vi subsidiært for hele loven slik den foreligger fra flertallet, med det samme innholdet som det vi har gått inn for. Det er en lovteknisk sak for oss.

Presidenten: Det voteres da på nytt over § 11 a.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over komiteens innstilling til §§ 11 b og 11 c. Her har Senterpartiet varslet at de ønsker å gå imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes mot 4 stemmer.

Videre var innstillet:

§ 14 skal lyde:

Merkeplikt

Kongen kan gi forskrift om merking av produkter som består av eller inneholder genmodifiserte organismer eller produkter fra klonede dyr.

§ 15 første punktum skal lyde:

I en godkjenning etter §§ 6 annet ledd, 7 eller 10, eller i en dispensasjon etter § 11 b, kan det fastsettes vilkår.

Presidenten: Også her har Senterpartiet varslet at de ønsker å gå imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes mot 4 stemmer.

Videre var innstillet:

§ 18 første punktum skal lyde:

Tilsynsmyndigheten har adgang til inspeksjon av ethvert sted der det foregår *virksomhet som er omfattet av denne lov*.

§ 19 første ledd første punktum skal lyde:

Enhver som *driver virksomhet som omfattes av denne lov*, plikter etter pålegg fra tilsynsmyndigheten og uten hinder av taushetsplikt, å gi de opplysninger som er nødvendig for at tilsynsmyndigheten kan gjennomføre sine oppgaver etter loven.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

Verksemd som fell under lova her, og som alt er i gang når lova tek til å gjelde, skal seinast 6 månader etter at lova tek til å gjelde sende søknad om dispensasjon etter § 11 b. Dersom slik søknad er komen inn innan fristen, kan verksemda halde fram til styresmaktene har handsama søknaden etter reglane i eller i medhald av lova.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Harald T. Nesvik satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak:

A .

L o v

om endring i lov 15. desember 1995 nr. 74
om forbud mot kjønnslemlestelse

I

I lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse gjer ein denne endringa:

Ny § 2 skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, helse- og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn, som forsettlig unnlater, ved anmeldelse eller på annen måte, å søke avverget en kjønnslemlestelse, jf. § 1. Tilsvarende gjelder for forstandere og religiøse ledere i trossamfunn. Avvergelsesplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt. Unnlatelsen er ikke straffbar hvis kjønnslemlestelsen ikke kommer til fullbyrdelse eller til straffbart forsøk.

Noverande § 2 blir ny § 3.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Forslaget fra Fremskrittspartiet tas opp til votering. Forslaget lyder:

«I lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse skal ny § 3 lyde:

Yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, helse- og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn, som avdekker at kjønnslemlestelse har funnet sted, skal uten hensyn til taushetsplikt anmelde kjønnslemlestelse til politiet. Tilsvarende gjelder for forstandere og religiøse ledere i trossamfunn.

Den som forsettlig overtrer bestemmelsen i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Nåværende § 2 blir ny § 4.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 61 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.39.04)

Videre var innstillet:

II

Ikraftsettning

Lova trer i kraft frå den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B.

Stortinget ber Regjeringen om å gjennomgå behandlingstilbudet for kvinner som har vært utsatt for kjønnslemlesting, ut fra målsetningen om et helhetlig behandlingstilbud som sikrer en helhetlig oppfølging så vel sosialmedisinsk som kirurgisk, og som bidrar til at kvinnene selv frivillig ønsker å kontakte helsevesenet for oppfølgende diagnostikk og behandling.

Presidenten: B blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

S a k n r . 3

Referat

1. (59) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i lov 13. juni 1969 nr. 25 om trødomssamfunn og ymist anna og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn (Besl. O. nr. 34 (2003-2004))
 - er sanksjonert under 19. mars 2004
 - Enst.: Vedlegges protokollen.
 2. (60) Lov om endringer i enkelte lover som følge av etableringa av Medietilsynet (Ot.prp. nr. 40 (2003-2004))
 3. (61) Forslag fra stortingsrepresentantene Siri Hall Arnøy og May Hansen om lov om endring i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap. (Kjønnsnøytral ekteskapslov) (Dokument nr. 8:52 (2003-2004))
 - Enst.: Nr. 2 og 3 sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.
 4. (62) Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Ulf Erik Knudsen og Gjermund Hagesæter
 - om lov om endring i lov 6. juni 1975 nr. 29 om eiendomsskatt til kommunane (Unntak fra eiendomsskatt for telekominstallasjon) (Dokument nr. 8:49 (2003-2004))
 - Enst.: Sendes finanskomiteen.
5. (63) Lov om endringer i straffeloven mv. (forbrytelser i gjeldsforhold) (Ot.prp. nr. 37 (2003-2004))
6. (64) Lov om endringer i lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer og finansavtalelova m.m. (Ot.prp. nr. 38 (2003-2004))
7. (65) Lov om endringer i lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste (Ot.prp. nr. 41 (2003-2004))
 - Enst.: Nr. 5–7 sendes justiskomiteen.
8. (66) Lov om endring i lov 1. mars 1946 nr. 3 om Den Norske Stats Husbank (husbankloven) (Ot.prp. nr. 39 (2003-2004))
9. (67) Lov om endringer i utlendingsloven (EØS-utvidelsen) (Ot.prp. nr. 44 (2003-2004))
10. (68) Forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Per Sandberg og Jan Arild Ellingsen om lov om endring i lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) (Særregler av hensyn til rikets sikkerhet) (Dokument nr. 8:47 (2003-2004))
 - Enst.: Nr. 8–10 sendes kommunalkomiteen.
11. (69) Forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alveheim og Harald T. Nesvik om lov om endring i lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. (pasientskadeloven) (Domstolsprøving) (Dokument nr. 8:48 (2003-2004))
 - Enst.: Sendes sosialkomiteen.
12. (70) Lov om endring av EØS-loven m.m. som følge av EØS-utvidelsesavtalen (Ot.prp. nr. 42 (2003-2004))
 - Enst.: Sendes utenrikskomiteen.

Møtet hevet kl. 13.40.
